

Svalbardrypenes trekkruiter til vinterområdene

Feltrapport til

Svalbards Miljøvernfond

Foto: Nicolas lecomte

Prosjektet ”*Svalbardrypenes trekkruiter til vinterområdene*” har fått tilskudd fra Svalbards Miljøvernfond høsten 2007 og høsten 2008. Prosjektet har som mål å fremskaffe kunnskap om Svalbardrypenes trekkruiter og overvintringsområder ved bruk av satellitt-telemetri. I tillegg til å fremskaffe ny kunnskap er prosjektet et pilotprosjekt i form av at det for første gang tas i bruk satellitt-telemetri på ryper.

En omfattende overvåking av Svalbardrypa er viktig fordi den er Svalbards eneste stedeagne terrestre fugleart som Norge således har et særlig forvaltningsansvar for. Per i dag finnes det svært lite informasjon om rypene på Svalbard. Det har vært drevet jakt på Svalbardryper i mer enn hundre år og om lag 300 jegere løser nå jaktkort hvert år. Årlig felles mellom 500-2000 ryper og jakten bidrar til friluftsliv og rekreasjon for lokalbefolkningen på Svalbard.

Det er mange ukjente aspekter ved Svalbardrypenes biologi, og en av disse er om rypene foretar sesongmessige trekk. Et ubesvart spørsmål er om de lokale hekkefuglene om våren forblir i jaktområdene om høsten, og dermed hvorvidt den takseringen av bestanden som nå skjer på våren reflekterer den jaktbare høstbestanden. Prosjektet vil bidra til å fremskaffe kunnskap om svalbardrypenes trekkruiter, bevegelsesmønster (senhøstes i jaktsesongen og om vinteren i mørketiden) og overvintringsområdene. Denne kunnskapen vil være viktig for å utføre en langsiktig kunnskapsbasert og bærekraftig forvaltning av fjellrypene på Svalbard.

Gjennomføring av feltarbeidet

Prosjektet har finansiert totalt 18 NorthStar satellittsendere som vi planla å påmontere ryper første uken i mai 2009. Selve festemekanismen for satellittsenderen ble først testet ut på Svalbardryper i fangenskap ved avdeling for Arktisk biologi, Universitetet i Tromsø fra 20.-27. februar 2009.

Bilde illustrerer Svalbardrypa vi testet ut seletøyet på ved avdeling for Arktisk biologi, Universitetet i Tromsø, før vi monterte utstyret på frittlevende fjellryper. Foto: E. Fuglei.

Denne metoden er den samme som ble benyttet på Svalbardryper på 1980-tallet. Vi har således dratt nytte av de erfaringene som Sigmund Unander, Johan B. Steen og Geir W. Gabrielsen høstet da de monterte radiosendere på Svalbardryper på 1980-tallet. Satellittsenderne er nå like små og lette som radiosenderne var den gang, og vi har tatt i bruk samme festemekanisme (ryggsekk teknikk) som ble benyttet for å få radiosenderne til å sitte.

Innfangingen av rypene startet rett etter at vi avsluttet den årlige overvåkingen av Svalbardrypene i slutten av april. Vi hadde da god oversikt over hvor rypene befant seg i de ulike områdene. Selve feltarbeidet gjennomførte vi fra 1. til 10. mai 2009. Vi benyttet to metoder for å fange inn fuglene. En ny metode vi tok i bruk var et nettgevær som skyter ut et nett som folder seg over fuglene når de sitter på bakken. Denne metoden lar seg gjennomføre med to feltpersoner og vi fanget 6 ryper med denne metoden. Med den andre metoden fanget vi to ryper vha. fire feltpersoner, hvor to personer holdt et stort nett montert mellom to lange stenger og to andre personer ledet rypene mot nettet som ble lagt over fuglene.

Bilde viser arbeidet med å fange inn Svalbardryperne med nett-metoden. Foto: Martin Haupt

Til sammen fanget vi inn 8 ryper (5 høner og 3 stegger) som fikk påmontert satellitt-sendere. Rypene ble fanget inn i Adventdalområdet.

Bilde viser en satellittsender som vi påmonterte en av 8 Svalbardryper i Adventdalområdet 1.-10. mai 2009. Foto: E. Fuglei.

De resterende 10 satellitt-senderne planlegger vi å påmontere ryper i 2010.

Resultater

Svalbardryperne med satellitt-sendere forventes å holde seg i hekkeområdene sine inntil kyllingene er klekket i juli. Da vandrer høna med kyllingene til områder med mer næringsrik mat, og steggen forlater territoriet. Når rypejakta starter i september blir det store spørsmålet hvor rypene med sendere er lokalisert. Har de allerede forlatt Adventdalområdet? Forhåpentligvis vil de som jakter ryper på Svalbard høsten 2009 se nøye på rypene de sikter på og holde igjen skuddet dersom de ser en liten antenne som stikker frem på ryggen til fuglen (som vist på bildene

over). Dersom noen feller en rype med sender eller finner døde ryper med sender bes de om å levere dem inn til Sysselmannen på Svalbard.

Satellittsenderne er programmert til å vare i ett år og Norsk Polarinstitutt har opprettet en hjemmeside slik at det vil vær mulig for alle å følge Svalbardryperne gjennom den kommende vinteren. Gå inn på (<http://svalbardrype.npolar.no/en/>), og følg med på vandringsmønsteret til Svalbardryperne gjennom høsten og vinteren 2009.

Prosjektet er finansiert fra Svalbards Miljøvernfond, Sysselmannen på Svalbard, Sparebanken Nord Norges gavefond, Nansenfondet og Norsk Polarinstitutt. Vi takker avdeling for Arktisk Biologi, Universitetet i Tromsø for at vi fikk benytte deres fasiliteter til å teste ut satellittsenderne på Svalbardryper. Rolf Anker Ims, Christian Lydersen og Martin Haupt takkes for god assistanse i felt.

Foto: Nicolas Lecomte